

Jaarverslag 2021 en onderzoeksprogramma 2022

Rekenkamercommissie
Waterschap Aa en Maas

's-Hertogenbosch, 10 februari 2022
Versie: Definitief

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	2
Hoofdstuk 1	Uitgevoerde onderzoeken4
Hoofdstuk 2	Quick-scan Handhaving op basis van monitoring oppervlaktewaterkwaliteit6
Hoofdstuk 3	Review Realisatie Natuurdoelen8
Hoofdstuk 4	Nazorg onderzoeken.....10
4.1	Evaluatie GGOR10
4.2	Verkenning invasieve exoten11
4.3	Samenwerking12
4.4	Onderzoek Governance Meanderende Maas.....14
Hoofdstuk 5	Onderzoeksprogramma 2022.....17
Hoofdstuk 6	Groslijst.....18
Colofon	21

Inleiding

De rekenkamercommissie van waterschap Aa en Maas wil door gericht onderzoek, quick scans en praktische adviezen op actieve wijze een bijdrage leveren aan het verbeteren van de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het bestuurlijk handelen van het waterschap.

Dit jaarverslag geeft inzicht in wat de commissie afgelopen jaar gedaan heeft om die rol te pakken. Tevens geeft dit rapport een vooruitblik op onderzoeken in het jaar 2022.

In 2021 heeft de Rekenkamercommissie zeven maal regulier vergaderd. Tevens zijn de commissieleden buiten de reguliere vergaderingen om in wisselende samenstelling een aantal keren bijeen geweest. De vergaderingen hebben in overeenstemming met de geldende Coronarichtlijnen (dus in hoofdzaak digitaal) plaatsgevonden.

De Rekenkamercommissie beschikte in 2021 (nog) niet over een eigen budget. Wel ontvangen de leden een vergoeding voor hun werkzaamheden. Interne leden ontvangen een maandelijkse vergoeding en de externe leden ontvangen een presentievergoeding voor reguliere vergaderingen. Daarnaast krijgen alle leden de reiskosten vergoed. Dit laatste was dit afgelopen jaar door de Corona-beperkingen slechts beperkt aan de orde.

Voor het uitvoeren van de onderzoeken heeft de Rekenkamercommissie deels een beroep gedaan op de onderzoekscapaciteit binnen de organisatie en is voor de uitvoering van één onderzoek gebruik gemaakt van een (extern) onderzoeksbureau. Hiervoor heeft het waterschap op verzoek van de Rekenkamercommissie incidenteel budget beschikbaar gesteld.

Vanuit de organisatie is alle medewerking aan de onderzoeken verleend, met vrije toegang tot alle van belang zijnde informatie en medewerking van sleutelfunctionarissen en andere betrokkenen in de organisatie.

De Rekenkamercommissie bestaat uit zes leden, waarvan vier leden uit het algemeen bestuur en twee externe leden. De interne leden zijn:

- Mevrouw J. Hendrickx
- De heer R.T.M. Bots (plaatsvervangend voorzitter)
- De heer J.Y. Aardoom
- De heer P. van Boekel

De externe leden zijn:

- Mevrouw J.M.A. Jong
- De heer G.T. Schermers (voorzitter)

De Rekenkamercommissie wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris uit de organisatie van het waterschap.

Voor de meer algemene achtergrondinformatie, zoals de doelstelling van de Rekenkamercommissie, de verordening en het reglement van orde wordt verwezen naar de website van de Rekenkamercommissie¹.

¹ <https://www.aaenmaas.nl/overons/bestuur-organisatie/commissies/rekenkamercommissie/>

De Rekenkamercommissie heeft ook in 2021 een groslijst bijgehouden van mogelijke onderzoeksonderwerpen. In september 2021 heeft de Rekenkamercommissie een bijeenkomst georganiseerd, waarbij de leden van het algemeen bestuur de mogelijkheid is geboden suggesties voor onderzoeksonderwerpen aan te dragen. Op basis van deze inbreng en de onderwerpen op de groslijst heeft de Rekenkamercommissie het onderzoeksprogramma voor 2022 vastgesteld. De Rekenkamercommissie wil een toegevoegde waarde leveren op de doelen van de commissie. Reden waarom ze kritisch is op de selectie en de besluitvorming rond het formuleren en opstarten van onderzoeken.

Ten behoeve van de samenhang is het jaarverslag over 2021 gecombineerd met het onderzoeksprogramma 2022 en wordt het - net zoals voorgaande jaren - als één document uitgegeven.

Hoofdstuk 1 Uitgevoerde onderzoeken

Onderzoeken

In 2021 is een quick-scan en een onderzoek uitgevoerd en is, op verzoek van het Dagelijks Bestuur een oplegnotitie bij een evaluatiedocument van de organisatie geschreven. In onderstaande tabel zijn de aard en omschrijving van de opgepakte onderwerpen beschreven. In hoofdstukken 2 tot en met 3 wordt hiervan uitgebreider verslag gedaan.

Onderwerp	Omschrijving
1. Quick-scan Handhaving op basis van monitoring oppervlaktewaterkwaliteit	De Rekenkamercommissie is nagegaan in welke mate monitoringsinformatie van waterkwaliteit bij kan dragen aan het doelmatig inzetten van het instrument handhaving voor oppervlaktewaterkwaliteit. De Rekenkamercommissie heeft in beeld gebracht hoe ver de bevoegdheid van het waterschap reikt bij het handhaven van de oppervlaktewaterkwaliteit en of (en in welke mate) monitoringsinformatie bijdraagt aan het gericht handhaven.
2. Second Opinion realisatiegraad natuur / grondverwerving	De Rekenkamercommissie is nagegaan of de maatregelen die de organisatie op het gebied van grondverwerving (of -beschikking) heeft getroffen om de realisatiegraad te verhogen, afdoende zijn om de realisatie van de natuurdoelen (2021/2027) te realiseren. Een second opinion is uitgevoerd op de huidige 'instrumentenkist'. Doelstelling was het ophalen van suggesties voor alternatieve of additionele instrumenten / inzichtelijk maken van eventuele blinde vlekken om de realisatie (voor wat betreft de benodigde grondpositie) te verbeteren en op basis daarvan een oordeel te geven of de geformuleerde prestaties voor natuurdoelen (voor het onderdeel grond) binnen de gestelde termijn haalbaar zijn (ex ante).

Nazorg

Naast nieuwe onderzoeken / quickscans draagt de Rekenkamercommissie periodiek zorg voor een follow-up op eerdere onderzoeksrapporten (nazorg). Hierbij wordt nagegaan wat de stand van zaken is van de aanbevelingen en de door het Dagelijks Bestuur in haar zienswijze gedane toezeggingen.

Eind 2021 heeft de Rekenkamercommissie voor onderstaande onderwerpen de nazorg op eerdere onderzoeken uitgevoerd, waarbij de status van de door het DB toegezegde acties is getoetst. In hoofdstuk 4 wordt hiervan uitgebreider verslag gedaan.

Onderwerp	Omschrijving
1. Evaluatie GGOR (2019)	Over een periode van 10 jaar wordt € 15 mln. besteed aan Gewenst-Grond en-Oppervlaktewater-Regime (GGOR). Nu een periode van 10 jaar nagenoeg verstreken is, zou onderzocht kunnen worden in welke mate de doelen van de GGOR ook bereikt zijn. Aangezien het een cyclisch proces is, was ten tijde van het onderzoek een geschikt moment om de effectiviteit van de GGOR te beoordelen. Naar dit onderwerp is een verkenning uitgevoerd.
2. Verkenning invasieve exoten (2020)	Waterschappen ervaren overlast door dieren en planten en maken kosten om deze te bestrijden. Het gaat om overlast bij het realiseren van de waterdoelen van het waterschap. De Rekenkamercommissie wilde inzicht krijgen of het beleid en de uitvoering daarvan effectief is. Centrale vraag: In hoeverre worden beleidsdoelen bereikt? Welke prestaties zijn beoogd en welke zijn bereikt?
3. Samenwerking (in 2018 uitgevoerd; begin 2019 aangeboden)	Het waterschap werkt voor het behalen van haar doelstellingen samen met diverse partijen. Naast verbonden partijen, waarvan de governance en rapportage aan het algemeen bestuur conform de Nota verbonden partijen uit 2011 en de besluitvorming daaromtrent wordt uitgevoerd, zijn er talrijke samenwerkingsverbanden waarvan de governance niet expliciet is geregeld (zoals AgriFood Capital,

	<p>Innovatiehuis de Peel en werkeenheden As50+, Land van Cuijk, Meierij en Peelgemeenten).</p> <p>De Rekenkamercommissie wilde weten aan welke samenwerkingsverbanden en –vormen het waterschap deelneemt, met welk doel en hoe de governance daarvan is georganiseerd.</p>
<p>4. Onderzoek Governance Meanderende Maas (in 2019 afgerond, in 2020 bestuurlijk behandeld)</p>	<p>Het project Meanderende Maas is een langlopend project met grote financiële verplichtingen. Omdat in dit project ook doelen van andere partijen worden gerealiseerd ontstaan complexe samenwerkingsafspraken (denk aan de verrekening van het kostenvoordeel dat door samenwerking ontstaat). Hoofdvraag van het ex-ante rekenkameronderzoek was of het AB op adequate wijze wordt geïnformeerd over toezeggingen en risico's om te borgen dat het project succesvol kan worden gerealiseerd.</p> <p>In 2021 is voor de eerste keer middels een nazorgonderzoek getoetst wat de status van de door het DB toegezegde acties is.</p>

Hoofdstuk 2 Quick-scan Handhaving op basis van monitoring oppervlaktewaterkwaliteit

Aanleiding en doelstelling

De Rekenkamercommissie wilde in beeld brengen hoe ver de bevoegdheid van het waterschap reikt bij het handhaven van de oppervlaktewaterkwaliteit en of (en in welke mate) monitoringsinformatie bijdraagt aan het gericht handhaven.

Onderzoeksvraag

In welke mate draagt monitoringsinformatie bij aan het doelmatig inzetten van het instrument handhaving (qua signaalfunctie, traceerbaarheid)?

Deelvragen

1. Wat wordt van de oppervlaktewaterkwaliteit gemeten en op welke wijze?
2. Hoe en door wie wordt het meetnet (voor oppervlaktewaterkwaliteit) bepaald? Heeft Handhaving hier ook een rol in?
3. Welke normen worden hierbij gehanteerd en hoe zijn deze vastgelegd? Wanneer gaat er een signaal naar Handhaving?
4. Hoe dekkend is de monitoring? Is via metingen de gemeten oppervlaktewaterkwaliteit herleidbaar naar de activiteiten of omstandigheden in het gebied?
5. Hoe wordt de inzet van handhaving op het gebied van oppervlaktewaterkwaliteit bepaald en in hoeverre maakt handhaving hierbij gebruik van monitoringsinformatie?
6. Is er een (expliciete) koppeling tussen waterkwaliteitsdoelen en de opgave voor de handhavingsorganisatie?
7. Hoe ver reikt de bevoegdheid van het waterschap voor Handhaving waterkwaliteit (directe en indirecte lozingen)? M.a.w.: Welke Handhavings-organisaties zijn er, welke taak en bevoegdheden hebben ze en hoe past een waterschap hierbinnen?
8. Hoe is de governance (onderlinge afstemming en samenwerking) hiervan geregeld?
9. Welke wijzigingen volgen uit de (implementatie van de) omgevingswet voor handhaving van oppervlaktewaterkwaliteit?

Hoofdconclusie

Monitoring van waterkwaliteit heeft andere doelstellingen dan handhaving. Monitoringsinformatie draagt daardoor in beperkte mate bij aan het doelmatig inzetten van het instrument handhaving. De metingen ten behoeve van het meetnet (middels monsternamen) zijn hiervoor niet bedoeld en ook minder geschikt. Het bevoegd gezag op zaken die van invloed zijn op de oppervlaktewaterkwaliteit is versnipperd en vraagt om samenwerking tussen partijen. Bij deze samenwerking is ruimte voor verbetering.

Aanbevelingen

Strategisch:

- Vanuit evaluaties over het VTH-stelsel (o.a. Berenschot en commissie Van Aartsen) vinden landelijke discussies plaats over herziening van het stelsel en/of doorontwikkeling van het stelsel. Algemeen advies is er zorg voor te dragen dat de belangen en wensen van de waterschappen, dus ook van waterschap Aa en Maas, in dit proces goed worden meegenomen.
- Op een aantal thema's (zoals waterkwaliteit-nutriënten en indirecte lozingen) ervaren de waterschappen wel de lasten van verontreinigingen, maar hebben zij niet alle bevoegdheden om in te grijpen/te acteren. Algemeen advies is het momentum van de omgevingswet te benutten voor verdere samenwerking met ketenpartners en om te komen tot een afgestemde prioriteitenstelling.

Tactisch:

- Het meetnet voor onderzoek en monitoring is niet ingericht en bedoeld voor toezicht en handhaving. De toenemende monitoring via sensoren zal in de toekomst meer en sneller monitoringinformatie leveren, waar ook signalen van overtredingen tussen kunnen zitten. Advies is

de potentiële bruikbaarheid van het meten met sensoren te onderzoeken als signalen voor effectiever toezicht en handhaving. Hier ligt mogelijk nog een onontgonnen kans.

- In bepaalde pilotprojecten worden monitoringgegevens afgeschermd voor toezicht en handhaving om deelname door derden te bevorderen en ontwikkeling van sensoren een kans te geven. Onderzoek of de gemaakte afspraken geen (onterechte) belemmering vormen om op te kunnen treden tegen overtredingen. Het is zaak om hier een juiste balans te vinden tussen de verschillende belangen die het waterschap in deze heeft.

Operationeel:

- Om signaleringen vanuit monitoring goed op te volgen is soms intensief onderzoek nodig om de signalering te kunnen herleiden naar een oorzaak en overtreder. Dit vereist goede samenwerking tussen de afdelingen en voldoende capaciteit en financiën. Tot dusver werd dit op ad hoc basis geregeld. Geadviseerd wordt dit planmatig te organiseren. Bij voorkeur kostenneutraal, bijvoorbeeld door reallocatie van bestaande budgetten en capaciteit binnen de organisatie. Dit stimuleert mogelijk ook (nog) betere interne samenwerking.

Reactie DB

“Het dagelijks bestuur heeft kennis genomen van het onderzoek en kan zich vinden in bevindingen en de aanbevelingen in paragraaf 3.2. Het dagelijks bestuur zal zich dan ook inzetten om hier optimaal invulling aan te geven. Hierbij dient te worden opgemerkt dat, ondanks de goede operationele samenwerking met onze ketenpartners in handhavingszaken, de watergerelateerde thema's doorgaans weinig prioriteit hebben bij onze ketenpartners en daardoor blijvend bestuurlijk aandacht nodig is. Daarnaast leidt een planmatige opvolging van signalen uit monitoring mogelijk tot een impuls aan capaciteit en middelen. Zo nodig wordt hierover gerapporteerd in de P&C cyclus.”

Behandeling AB

De rapportage is besproken in de commissie Algemene- en Financiële zaken (AFZ) van 23 september 2021 en voor kennisgeving aangenomen in het algemeen bestuur van 15 oktober 2021, aangezien het DB heeft aangegeven zich te kunnen vinden in de bevindingen en aanbevelingen van de Rekenkamercommissie en zich zal inzetten om hier optimaal invulling aan te geven.

Hoofdstuk 3 Review Realisatie Natuurdoelen

Aanleiding en doelstelling

De realisatie van natuurdoelen, waaronder projecten vallen zoals Beekherstel, Ecologische Verbindingszones (EVZ), Natuurvriendelijke Oevers (NVO) en vispassages, loopt al meerdere jaren achter op de planning. In het algemeen bestuur zijn hierover vaker vragen gesteld en eind 2019 is een motie aangenomen, waarin het DB wordt verzocht “*de realisatie van de overige EHS, alsmede EVZ en met name NVO's in 2020 te versnellen, zodat in 2020 40%-50% van de resterende opgave van het Waterbeheerplan gerealiseerd wordt*”. Voor het achterblijven van de realisatie zijn door de jaren heen diverse interne en externe oorzaken vermeld. Een veelgenoemde oorzaak is gelegen in het niet (tijdig) beschikbaar krijgen van de benodigde grond voor inrichtingsprojecten. Op dit onderdeel wilde de Rekenkamercommissie in de review de focus leggen.

De Rekenkamercommissie stelde de vraag of de maatregelen die de organisatie op het gebied van grondverwerving (of -beschikking) heeft getroffen om de realisatiegraad te verhogen, afdoende zijn om dit vlot te trekken en de natuurdoelen (2021/2027) te realiseren. De Rekenkamercommissie heeft middels een quick-scan een review laten uitvoeren op de huidige ‘instrumentenkist’. De volgende onderzoeksvragen stonden centraal:

Onderzoeksvragen

- Welke instrumenten zitten er in de ‘instrumentenkist’ van grondzaken? Wat bepaalt welk instrument wanneer wordt ingezet?
- In welke mate worden deze instrumenten toegepast? Hoe vertaalt dat zich, zowel kwalitatief als financieel en qua doelbereik?
- Is de instrumentenkist grondzaken ‘uitputtend’? Welke aanvullende instrumenten (of andere wijze van inzet van de huidige instrumenten) zijn nog mogelijk?
- Wat is de rol/governance/afspraken van de provincie in grond(aankoop) / financiën versus de rol van waterschap (en evt. gemeenten/samenwerkingsverbanden)?
- Zijn de natuurdoelen (althans de beoogde prestaties) haalbaar voor de huidige WBP-periode (tot en met 2021) en de komende WBP-periode (tot en met 2027)?

Doelstelling van het onderzoek was het ophalen van suggesties voor alternatieve of additionele instrumenten en het inzichtelijk maken van eventuele blinde vlekken, om de realisatie (voor wat betreft de benodigde grondpositie) te verbeteren. Op basis daarvan kon een oordeel gegeven worden of de geformuleerde prestaties voor natuurdoelen (voor het onderdeel grond) binnen de gestelde termijn haalbaar zijn (ex ante).

Hoofdconclusie

De ‘instrumentenkist’ van grondzaken is goed gevuld. Het is echter niet aannemelijk dat, zonder aanvullende maatregelen c.q. inzet van bestaande dwingende instrumenten, de realisatie van de natuurdoelen zoals geformuleerd in de Maatwerkovereenkomst in 2027 voor 100% gerealiseerd zal worden. Voor 2021 zal dat zeker niet het geval zijn.

Aanbevelingen

1. Creëer vertrouwen bij de partners en stakeholders.
2. Zorg voor goede en heldere communicatie
3. Zorg voor een helder planproces
4. Zet onteigening in als dwingend instrument
5. Zorg voor voldoende ruilgrond
6. Herprogrammeer / alternatieven
7. Standaardiseer de aanpak
8. Zorg voor een flexibele schil
9. Optimaliseer het overleg met gemeenten
10. Actualiseer de Leidraad Eigendommenbeheer

Reactie DB d.d. 16 november 2021

“Het Dagelijks Bestuur heeft met belangstelling kennis genomen van de aanbevelingen in de review en zal hiervan dankbaar gebruik maken, waarbij het Dagelijks Bestuur wel nadrukkelijk de volgende kanttekening wil plaatsen. Het gaat daarbij om de volgende 2 punten uit de review.

Het Dagelijks Bestuur zet eerstens vraagtekens bij en verwacht de nodige discussie daar waar in de review als aanbeveling wordt geopteerd onder punt 4 voor onteigening als dwingend middel voor alle natuurdoeleinden. Het Dagelijks Bestuur ziet zeker de noodzaak om grond te verwerven en in dat kader met name de Wet Inrichting Landelijk Gebied (WILG) als een geschikt alternatief instrument.

Deze wet gaat over de financieringsconstructie tussen rijk en provincies en de manier waarop het rijk haar middelen ter beschikking stelt aan de provincies.

Het instrument landinrichting daarin biedt provincies de mogelijkheid om, als rijks- en provinciale doelen niet op vrijwillige basis te realiseren zijn, met overheidsbesluiten werken uit te voeren en een daarmee samenhangende herverkaveling te realiseren. Het gaat om een inrichtingsinstrument ter vervanging van de eerdere Landinrichtingswet 1985 en het deel landinrichting van de WILG is grotendeels weer aan de Reconstructiewet Concentratiegebieden ontleend; de Reconstructiewet is dan ook met de inwerkingtreding van de WILG op dit onderdeel ingetrokken.

Met de provincie wordt momenteel dan ook gezocht naar middelen/mogelijkheden om de schadeloosstelling voor de bedrijfsvoering van eigenaren in deze realisatiecontext te regelen en om de juridische belemmeringen daarvoor weg te nemen.

Op de tweede plaats leest het DB in het rekenkamerrapport dat er twijfels zijn over het behalen van de KRW doelen. We vinden dat dit een conclusie is die op dit moment niet getrokken kan worden. Op dit moment staat uw AB op het punt een besluit te nemen aangaande het waterbeheerplan waarin de realisatie van deze doelen zo gepland zijn dat we als een van de weinige waterschappen in Nederland nog steeds koersen op het halen van de doelen.”

Behandeling AB

De rapportage is ter kennisname geagendeerd in de commissies Watersysteembeheer (WB) en AFZ van 25 november 2021 en het algemeen bestuur van 17 december 2021.

In de commissie WB hebben de fracties Geborgden, 50PLUS, Algemene Waterschapspartij, CDA, Water Natuurlijk en Ouderen Appèl-Hart voor Water aangegeven de reactie van het Dagelijks Bestuur te onderschrijven. De fracties VVD en PvdA hebben aangegeven om niet te defensief te zijn tegen het instrument onteigening. Men kan niet inschatten of het betoog van het DB over de WILG een voldoende alternatief biedt, maar de afwijzing van het instrument onteigeningen zou wel iets minder strak mogen zijn ingestoken.

Van de rapportage is zowel in de commissies als het algemeen bestuur kennis genomen, waarbij het DB heeft toegezegd in het eerste kwartaal van 2022 met een discussienota over dit onderwerp te komen. Tevens kan dan door het AB een besluit worden genomen over het al dan niet overnemen van de adviezen van de Rekenkamercommissie.

Hoofdstuk 4 Nazorg onderzoeken

4.1 Evaluatie GGOR

Verkenning GGOR

In het onderzoeksprogramma van 2019 van de Rekenkamercommissie was een onderzoek naar 'GGOR' opgenomen met als omschrijving:

“Over een periode van 10 jaar wordt € 15 mln. besteed aan Gewenst-Grond en-Oppervlaktewater-Regime (GGOR). Nu een periode van 10 jaar nagenoeg verstreken is, zou onderzocht kunnen worden in welke mate de doelen van de GGOR ook bereikt zijn. Aangezien het een cyclisch proces is, zou het nu een geschikt moment zijn om de effectiviteit van de GGOR te beoordelen.”

De Rekenkamercommissie heeft ter voorbereiding een verkenning naar dit onderwerp uitgevoerd. Aangezien uit de verkenning bleek dat de organisatie zelf al een evaluatie naar dit onderwerp had gepland voor 2020 besloot de Rekenkamercommissie zelf vooralsnog geen verder onderzoek naar de GGOR op te starten in afwachting van de resultaten van de evaluatie.

Wel had de Rekenkamercommissie naar aanleiding van de verkenning een aantal vragen, enerzijds omdat daarover nog onduidelijkheid blijkt uit de verkenning, anderzijds waren dit vragen (of aandachtspunten) waarvan de Rekenkamercommissie - bij beantwoording daarvan – verwachtte dat de geplande evaluatie aan effectiviteit kon winnen. De Rekenkamercommissie heeft de verkenning op 9 oktober 2019 aan het DB aangeboden met het verzoek de vragen ter beantwoording mee te nemen in haar evaluatie naar dit onderwerp. Hierbij heeft de Rekenkamercommissie het DB meegegeven dat de Rekenkamercommissie (indien het DB daar prijs op stelt) graag bereid was om de evaluatie, voordat deze aan het AB wordt gerapporteerd, te voorzien van een oplegnotitie, waarbij de Rekenkamercommissie aan zou geven of en in hoeverre de evaluatie antwoord geeft op de door haar gestelde vragen / meegegeven aandachtspunten.

Oplegnotitie bij evaluatie GGOR, conclusie en aanbevelingen

Op 23 februari 2021 heeft de Rekenkamer namens het dagelijks bestuur de vraag gekregen om een oplegnotitie bij de evaluatie GGOR te schrijven. De Rekenkamercommissie heeft haar oplegnotitie op 16 maart 2021 aan het dagelijks bestuur aangeboden met als conclusie:

Het betreft een evaluatie op hoofdlijnen, resulterend in een beeld van diverse sterke punten van het GGOR-proces en -product en geeft daarnaast stof tot nadenken in de vorm van punten voor verbetering van het GGOR-proces, inclusief kansen en bedreigingen, en suggesties voor “GGOR 2.0”.

De evaluatie beantwoordt enkele vragen van de Rekenkamercommissie die in oktober 2019 middels een brief aan het DB zijn gesteld. De insteek van de evaluatie wijkt af van de gestelde vragen door de Rekenkamercommissie, zeker waar het gaat om monitoring en bijsturing. Een deel van de vragen is dan ook niet of slechts deels beantwoord. In de evaluatie wordt gesteld dat het initiële doel van het GGOR-proces niet zo duidelijk is geformuleerd. Verder blijkt uit de evaluatie niet of een nulmeting is uitgevoerd en of bruikbare monitoringsgegevens beschikbaar zijn. Dit is wel nodig om een aantal vragen van de Rekenkamercommissie te kunnen beantwoorden.

De Rekenkamercommissie begrijpt dat het weinig zinvol is om per *individuele* maatregel te kijken wat het effect ervan is, omdat nu eenmaal *‘Het geheel meer is dan de som der delen’*. Wel had de Rekenkamercommissie verwacht dat de evaluatie inzicht zou geven in de effectiviteit van de verschillende *soorten maatregelen*. Denk bijvoorbeeld aan *dempen, extra stuwen plaatsen, duikers aanpassen of het stimuleren van een ander landgebruik of bodembewerking*. Ook had de Rekenkamercommissie verwacht dat de evaluatie meer inzicht zou geven in de wijze van meten, monitoren en evalueren, alsook de optimalisering van het gebiedsproces.

De Rekenkamercommissie vindt het positief dat in de evaluatie, naast de sterke punten, ook voorwaarden en verbeterpunten worden genoemd die kunnen bijdragen aan een effectief en waar mogelijk efficiënt proces van gebiedsontwikkeling ten behoeve van het (samen met anderen) realiseren van de waterdoelen, voor een maatschappelijk aanvaardbare prijs. Hierbij wordt bijvoorbeeld genoemd het meer aandacht schenken aan: *heldere doelformulering vanuit een integrale visie op het gewenste watersysteem, lokaal belang versus belang van het geheel, doorlooptijd van de GGOR's, tussentijds bijstellen indien nodig, inplannen van evaluaties en meten van de outcome* en -als laatste genoemd maar daardoor niet van mindere waarde- *het belang van maatregelen in de haarvaten van het systeem.*

Op basis van het bovenstaande adviseerde de Rekenkamercommissie voor het vervolg bij nieuw op te starten projecten, processen en (pakketten van) maatregelen, naast het aan de voorkant helder formuleren van de doelstellingen, ook nadrukkelijk aandacht te besteden aan het meetbaar en toetsbaar maken van de doelstellingen, om het (continu) leren en verbeteren te optimaliseren. Een evaluatie moet zich op die manier meer kunnen uitspreken over de inhoud (de resultaten; output en outcome) dan over het gelopen proces.

Reactie DB d.d. 30 maart 2021

“Hartelijk dank voor de constructieve opmerkingen en adviezen, neergelegd in de oplegnotitie bij de evaluatie van GGOR Landbouw 2012-2021 d.d. 16 maart 2021. We nemen uw opmerkingen en adviezen mee in het verdere traject van de GGOR evaluatie en zullen deze verder uitwerken in GGOR 2.0 aan de hand van twee pilot projecten, namelijk peelvenen en Maashorst.

Beide projecten staan in de startblokken en kennen grote integrale opgaven rondom natuurherstel en landbouw. Het helder, meetbaar en toetsbaar formuleren van de doelstellingen en de evaluatie zijn onderdeel van dit proces en, in combinatie met het verder ontwikkelen van meetinstrumentaria zoals een OMDISK voor grondwater, zullen we verdere stappen nemen op weg naar een klimaatrobust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem.”

Behandeling AB

De evaluatie GGOR Landbouw 2012-2020 is gepresenteerd in het thema AB van 23 april 2021. De evaluatie is tevens, inclusief de oplegnotitie van de Rekenkamercommissie, ter kennisgeving behandeld in de vergadering van het algemeen bestuur van 11 juni 2021.

4.2 Verkenning invasieve exoten

Aanleiding

In het onderzoeksprogramma van de Rekenkamercommissie van 2020 is een rekenkameronderzoek naar 'Exoten / plaagsoorten' opgenomen. De Rekenkamercommissie heeft ter voorbereiding een vooronderzoek naar dit onderwerp uitgevoerd. Ook heeft de Rekenkamercommissie gekeken naar de mogelijkheden en nut dit onderwerp samen met de Rekenkamercommissie van waterschap De Dommel op te pakken.

Uit dit vooronderzoek bleek dat de Brabantse Waterschappen, waaronder Aa en Maas, in 2019 door een extern bureau een onderzoek hebben laten uitvoeren op het vigerende beleid uit 2013.

Uit navraag bleek bovendien dat de aanbevelingen die hieruit volgen momenteel ambtelijk worden betrokken bij een beleidsactualisatie omtrent dit thema.

Verder is in de commissie Watersysteembeheer van 14 mei 2020 door de portefeuillehouder in het DB toegezegd dat deze geactualiseerde beleidsnotitie ook bestuurlijk zou worden behandeld.

Gezien bovenstaande constatering achtte de Rekenkamercommissie het in 2020 prematuur om een rekenkameronderzoek naar dit onderwerp in te stellen. De Rekenkamercommissie kondigde aan het onderwerp met aandacht te volgen en op haar groslijst op te nemen².

Een brief met bovenstaande strekking, waarbij de Rekenkamercommissie het dagelijks bestuur succes wenste met de beleidsactualisatie, is op 26 mei 2020 verzonden aan het dagelijks bestuur met het verzoek de brief als ingekomen stuk ter kennisname te brengen aan het algemeen bestuur.

Bevinding / Conclusie

Op 16 maart 2021 is het geactualiseerde plaagsoortenbeleid van de Brabantse waterschappen door het DB van Aa en Maas vastgesteld.

De Rekenkamercommissie heeft (tot ultimo 2021) niet vast kunnen stellen dat het nieuwe beleid ook ter vaststelling of kennisname in het algemeen bestuur is behandeld.

4.3 Samenwerking

Aanleiding

Het waterschap werkt voor het behalen van haar doelstellingen samen met diverse partijen. Naast verbonden partijen, waarvan de governance en rapportage aan het algemeen bestuur conform de Nota verbonden partijen worden uitgevoerd, zijn er talrijke samenwerkingsverbanden waarvan de governance niet expliciet is geregeld.

Gezien het toenemend belang van samenwerken en het groeiend aantal samenwerkingsverbanden waar het waterschap in participeert, heeft de Rekenkamercommissie in 2018 middels een quick-scan in beeld gebracht aan welke samenwerkingsverbanden en –vormen (behoudens verbonden partijen) het waterschap deelneemt, met welk doel en hoe de governance daarvan is georganiseerd.

De Rekenkamercommissie heeft de quickscan op 23 april 2019 aan het dagelijks bestuur aangeboden met het verzoek deze te agenderen voor de commissie AFZ en het AB met het verzoek de suggesties van de quickscan te voorzien van een DB-visie en deze te betrekken bij de verdere bestuurlijke behandeling. De rapportage, voorzien van een visie hierop van het DB, is vervolgens behandeld in de commissie AFZ van 13 juni 2019 en het AB van 5 juli 2019.

Suggesties / reactie DB (niet gedateerd)

In de rapportage van de quickscan is een drietal verbeter-suggesties geformuleerd. Het DB heeft bij de bestuurlijke behandeling van de quickscan in de commissie AFZ (13 juni 2019) en het AB (5 juli 2019) haar visie gegeven op de bevindingen en de verbeter-suggesties van de quickscan. In onderstaande tabel zijn de verbeter-suggesties en de reactie van het DB daarop weergegeven.

Verbetersuggestie	Reactie DB
<p>1 <u>Sturing en verantwoording AB</u> Voor sturing en verantwoording is het van belang dat het AB voldoende inzicht (aan de voorkant en tussentijds) heeft om haar rol te kunnen nemen en te sturen op hoofdlijnen, waarmee ook het DB voldoende vertrouwen en vrijheid heeft om haar rol op een goede wijze te kunnen vervullen. Dat wil dus niet zeggen dat het AB altijd intensief betrokken moet worden. Over de wijze waarop het AB door het DB wordt betrokken bij c.q. geïnformeerd over deze lichtere vormen van samenwerking, dienen nadere afspraken gemaakt te worden, waarvan een evaluatie deel uitmaakt.</p>	<p>Ter navolging op de suggestie komen we bij u terug met een voorstel over de wijze waarop wij u in het vervolg zullen betrekken bij de voortgang/ ontwikkelingen/ resultaten van samenwerkingsverbanden waar wij in participeren. Daarbij zullen we in het bijzonder stil staan bij de informatieverstrekking over de grotere samenwerkingsverbanden in de regio</p>

² De resultaten van het vooronderzoek zijn gedeeld met de ambtelijk contactpersoon van het exotenbeleid bij de afdeling Beleid en Advies van het waterschap.

	<p>Hierbij zou een onderscheid gemaakt kunnen worden in samenwerkingsverbanden die relevant zijn voor beleidsmatige processen in het hele beheergebied en meer projectmatige / operationele processen.</p> <p>Verder biedt de Nota verbonden partijen de mogelijkheid om een ruimere definitie te hanteren, waardoor ook op partijen die formeel niet als verbonden partij worden geclassificeerd, het governance-regime van verbonden partijen van toepassing verklaard kan worden.</p> <p>Dit regime zou bijvoorbeeld van toepassing verklaard kunnen worden op regionale samenwerking in Noordoost Brabant (NOB/AgriFood Capital) en Zuidoost Brabant (MRE/Brainport (afstemmingsoverleg de Peel/innovatiehuis de Peel)).</p>	<p>Noordoost Brabant (NOB, Groene Woud) en Zuidoost Brabant (MRE, Peeln netwerk, innovatiehuis) en brengen daarbij de wenselijkheid om het governance regime van verbonden partijen voor deze verbanden van toepassing te verklaren in beeld evenals andere opties.</p>
2	<p><u>Heldere governance</u></p> <p>Verder blijkt bij bijvoorbeeld NOB en AgriFood Capital dat beide partijen in P&C-documenten door elkaar heen lopen. Het is zaak in betreffende P&C-documenten de partijen steeds vanuit de afzonderlijke entiteiten te benaderen en ook afzonderlijk te agenderen voor het DB en/of AB. Immers heeft het bestuur van Aa en Maas bij beiden een wezenlijk andere rol.</p>	<p>Zoals in de kantlijn van de quickscan al genoemd wordt, wordt momenteel een hardere scheiding in de governance (inclusief communicatie, strategische agenda, jaarplan en begroting) van de regionale samenwerkingsverbanden Noordoost Brabant en AgriFood Capital doorgevoerd. Bovendien is het waterschap enkel deelnemer in de regionale samenwerking Noordoost Brabant.</p>
3	<p><u>Dossievorming</u></p> <p>Tot slot adviseert de Rekenkamercommissie het contractmanagement (dossievorming, etc.) verder op orde te brengen, gericht op een efficiënte en effectieve ontsluiting van informatie.</p>	<p>De betere ontsluiting van de informatie over de samenwerkingsverbanden zullen wij oppakken.</p>

Stand van zaken ultimo 2021

Ultimo 2021 is voor de eerste keer de nazorg op de quickscan uitgevoerd. Het DB heeft op 24 januari 2022 de stand van zaken aan de Rekenkamercommissie gerapporteerd. Onderstaand is de reactie van het DB integraal opgenomen.

“Voor de realisatie van onze opgaven zijn we als waterschap steeds meer afhankelijk van een goede samenwerking met onze partners. Het belang van flexibele en slagvaardige (gebiedsgerichte) samenwerking is met de toenemende complexiteit van de maatschappelijke opgaven sinds 2019 alleen maar verder toegenomen. Daarbij zien we ons samen met onze medeoverheden voor de opgave gesteld om ook op het gebied van inzet van beschikbare middelen (geld en capaciteit) de krachten te bundelen. Op deze manier vergroten we onze gezamenlijke uitvoeringskracht. Dit doen we over de volle breedte van onze opgaven, op alle mogelijke schaalniveaus, en in diverse (governance)vormen.

Voordat we een samenwerking aangaan toetsen we op de volgende aspecten:

- *creëren we meer maatschappelijke meerwaarde met dezelfde middelen,*
- *blijft er voldoende congruentie tussen de samenwerkingen die we aangaan en ontstaat er geen overbodige overlap,*
- *is de samenwerking resultaat- en uitvoeringsgericht,*
- *versterkt het onze rol en houden we voldoende sturingskracht en zeggenschap,*
- *kunnen we kansen sneller benutten door de samenwerking,*
- *kunnen we onze kennis effectiever uitdragen, de maatschappelijke mindset t.a.v. de wateropgaven beïnvloeden en daardoor sneller een gewenste gedragsverandering teweegbrengen?*

Wij vinden het belangrijk om het AB dicht bij de relevante ontwikkelingen en besluiten te kunnen houden. Een goed voorbeeld hiervan is de klankbordgroep binnen de Regio Noordoost Brabant die sinds 2021 leden van het AB en de gemeenteraden actief betreft bij de samenwerking. Onze samenwerking met RNOB zijn we aangegaan als niet-verbonden partijen.

De in de quickscan genoemde overlap – zowel qua jaarrekening als begroting – in de samenwerking met de Regio Noordoost Brabant en AgriFood Capital hebben wij al in 2019 ontvlecht.

Tenslotte hebben wij binnen het in 2021 in gebruik genomen zaaksysteem Djuma een voorziening aangemaakt gericht op een effectieve ontsluiting van bestaande en nieuwe samenwerkingen. Daarin nemen wij bijvoorbeeld expliciet de aanwijzing van een portefeuillehouder en ambtelijk contactpersoon mee, als ook het genomen besluit t.a.v. samenwerking, de onderbouwing van het gekozen samenwerkingsconstruct en de eventueel onderliggende contracten. Op dit moment wordt actief gewerkt aan deze ontsluiting binnen Djuma.

Afrondende opmerking

Om het AB haar rol goed te kunnen laten invullen, zullen wij, net zoals wij dat in het verleden ook hebben gedaan, het AB – bijvoorbeeld via thema-ABs – regelmatig blijven informeren over de voortgang van regionale en gebiedsgerichte samenwerkingen. Daarnaast zal het DB haar jaarlijkse overzicht m.b.t. de stand van zaken in samenwerkingen met verbonden partijen aanvullen met de stand van zaken in de voor het AB meest relevante samenwerkingen met niet-verbonden partijen.”

De Rekenkamercommissie heeft met enthousiasme kennis genomen van bovenstaande reactie van het DB. De commissie constateert dat het DB de verbeteringsuggesties uit het onderzoek voortvarend oppakt en heeft op basis daarvan besloten de nazorg op dit onderzoek formeel af te ronden.

4.4 Onderzoek Governance Meanderende Maas

Aanleiding

Waterschap Aa en Maas voert komende jaren een aantal grote infrastructurele projecten (dijkverbetering) uit in het kader van het HWBP (HoogWaterBeschermsProgramma). De investeringsomvang die hiermee gepaard gaat zal enkele honderden miljoenen euro's bedragen. In voorkomende gevallen zullen ook samenwerkingsafspraken worden gemaakt om doelstellingen van andere partijen (gemeenten, natuurorganisaties e.d.) bij de uitvoering van de dijkverbeteringstrajecten te kunnen combineren.

Aangezien het hier gaat om grote langlopende investeringsprojecten waar meerdere partijen aan deelnemen en waar grote financiële en bestuurlijke belangen een rol spelen, ontstaat de vraag hoe de (methodiek van) sturing vormgegeven moet worden op zodanig wijze dat optimale voorwaarden gecreëerd worden voor een succesvolle realisatie van de projecten, met (pro)actieve betrokkenheid van het (algemeen) bestuur. De bestuurlijke vastlegging van stappen is te meer ook van belang, omdat deze projecten de huidige bestuursperiode overschrijden.

De Rekenkamercommissie heeft in 2019 door onderzoeksbureau Public Profit een ex ante rekenkameronderzoek laten uitvoeren om te bepalen of en hoe het AB op adequate wijze wordt geïnformeerd c.q. kan worden geïnformeerd, c.q. (besluitvormend) kan worden geconsulteerd om te borgen dat projecten succesvol (dus zonder 'bestuurlijke hobbels') kunnen worden gerealiseerd.

Het onderzoeksrapport, bestaande uit een bestuurlijke nota en een nota van bevindingen, is op 3 december 2019 uitgebracht. Op 30 januari 2020 is het onderzoeksrapport, voorzien van een zienswijze van het DB en een nawoord van de Rekenkamercommissie, behandeld in de commissie AFZ. Behandeling in het AB heeft op 21 februari 2020 plaatsgevonden.

Conclusies

De conclusies uit het onderzoek waren:

- De ambtelijke organisatie van Aa en Maas is zeer professioneel
- Het dagelijks bestuur bestuurt en communiceert actief

- Het algemeen bestuur heeft geen overzicht en inzicht bij grote projecten
- Het algemeen bestuur is onvoldoende strategisch gepositioneerd
- Algemeen bestuur en dagelijks bestuur / organisatie leven in twee werelden (slotconclusie)

Het algemeen bestuur zoekt naar aanknopingspunten om bij projecten in de positie te komen van strategievorming en koersbepaling. Het dagelijks bestuur en de organisatie voorzien het algemeen bestuur echter van voornamelijk tactische en operationele informatie. Het algemeen bestuur geeft aan door de spreekwoordelijke bomen het bos niet meer te zien en kan slechts met veel moeite volgen wat zich voltrekt binnen het Meanderende Maas project. Een deel van het algemeen bestuur is nauwelijks op de hoogte van wat er gaande is in dit project en van de inbreng van de bestuurlijke vertegenwoordigers van het waterschap Aa en Maas in de diverse bestuurlijke gremia, ondanks de veelheid aan aangeboden informatie. Het gevaar van ontkoppeling tussen algemeen bestuur en dagelijks bestuur/organisatie ligt op de loer.

De onderzoeksbevindingen laten een duidelijke kloof zien tussen een soepel acterend samenspel van dagelijks bestuur en organisatie op tactisch en operationeel projectniveau en een algemeen bestuur dat niet strategisch gepositioneerd is en zoekt naar houvast.

Aanbevelingen

De aanbevelingen die erop zijn gericht om deze kloof te dichten betroffen:

- Ga met elkaar in gesprek over de informatiepositie van het algemeen bestuur
- Herijk de Governance bij complexe projecten om de positie en rolzekerheid van het algemeen bestuur te verbeteren
- Organiseer bestuursinformatie over beleidshistorie en context
- Verzoek het dagelijks bestuur om een voortvarende aanpak

Zienswijze DB d.d. 14 januari 2020

Het DB heeft in haar zienswijze aangegeven zich op hoofdlijnen te kunnen vinden in de conclusies en de aanbevelingen van de Rekenkamercommissie. Het DB gaf daarbij onder andere aan:

“Conform de aanbeveling willen wij het gesprek aangaan over de informatiebehoefte die u heeft. Het onderzoeksrapport van de Rekenkamercommissie geeft hiervoor al een aanzet. Daarbij zullen we ook algemene vragen over het HWBP-programma zoals de rol van Aa en Maas in de alliantie meenemen evenals overkoepelende vragen over de HWBP-projecten van ons waterschap.

Naast dat we de basis op orde hebben en u daarover actief informeren, zullen we samen ook de vraag moeten beantwoorden welke besluiten we als strategisch bestempelen in de context van de projecten. We ontwikkelen een rapportage-format waarbij we in lijn met de aanbeveling de IPM-rollen als vertrekpunt nemen. In dat format kan ook ruimte zijn voor project-overstijgende, niet-financiële informatie. Bijvoorbeeld over lopende ontwikkelingen in de HWBP-alliantie. We komen tot de uitwerking van het format na het gesprek met u over de gewenste informatiepositie. Deze HWBP-rapportage zal separaat van de gebruikelijke P&C documenten worden aangeboden”.

Bij de bestuurlijke behandeling van het onderzoek heeft het DB toegezegd hierin het voortouw te nemen.

Stand van zaken ultimo 2021

Ultimo 2021 is voor de eerste keer de nazorg op het onderzoek uitgevoerd, waarbij binnen de organisatie navraag is gedaan naar de ondernomen acties en de stand van zaken op de door het DB in haar zienswijze gedane toezeggingen. Aan de ambtelijk medewerker, die

destijds namens het DB de zienswijze heeft geschreven, is gevraagd om deze stand van zaken te formuleren. Onderstaand wordt hiervan verslag gedaan:

“Op 14 januari 2020 heeft het DB zijn zienswijze gegeven op het rapport van de rekenkamercommissie over de governance van Meanderende Maas. Daarin zijn een aantal acties benoemd om een constructief gesprek te faciliteren tussen AB en DB over dit project. Recent is verzocht de stand van zaken te geven over het opvolgen van deze toezeggingen. Aan de hand van de vier onderwerpen die in de zienswijze zijn benoemd is hier nader op ingegaan.

- **Professionalisering uitbouwen:** Met de start van de afdeling Waterveiligheid begin 2020 is veel kennis in de organisatie bij elkaar gebracht. Dit betreft kennis over waterveiligheid en over het organiseren, operationeel aansturen en uitvoeren van HWBP-projecten. Dit versterkt ook de kennisuitwisseling tussen de projecten vanuit verschillende rollen zoals techniek en projectbeheersing. De expertise binnen de afdeling is verbreed met onder meer databeheer. Bij de kwaliteitsborging van de projecten worden externen betrokken. Zo heeft een gate-review plaatsgevonden voor de overgang van verkenning naar planuitwerking in Meanderende Maas. Dit zal ook bij fase-overgangen in andere HWBP-projecten gedaan worden. Vanuit de projecten wordt de expertise binnen het programmabureau HWBP benut. Innovaties die vanuit het HWBP zijn ontwikkeld vinden toepassing in de projecten. Daaraan draagt Aa en Maas ook zelf bij, bijvoorbeeld via de geohydrologisch aanpak piping. Het landelijke Adviesteam Dijkontwerp wordt vanuit de projecten om technisch advies gevraagd. In de HWBP-projecten gebruikt Aa en Maas kennis uit de markt. Dit leidt nu met name in Meanderende Maas tot optimalisaties in het dijkontwerp.
- **Actief blijven communiceren:** Bijvoorbeeld bij het ontwikkelen van het dashboard is actief naar de inbreng vanuit het AB geluisterd, waarna deze is verwerkt in de opzet. Het AB wordt meegenomen in de ontwikkelingen in de projecten afhankelijk van de planfase en de aard van de problematiek. De discussie rondom het ontwerp van de kademuur in Ravenstein is bijvoorbeeld meermaals in de commissie Watersysteembeheer en het AB geagendeerd. Bij het informeren over het herijken van de prioritering en programmering van onze HWBP-projecten is door AB-leden gevraagd dit ook met de gemeente Boxmeer en Cuijk te bespreken omdat de dijkversterking in hun gemeente naar achter schuift in de planning. Dit signaal is opgepikt: er is niet alleen ambtelijk maar ook op bestuurlijk niveau met de gemeenten over gesproken.
- **Gesprek over informatiebehoefte en strategische besluiten:** Om hier invulling aan te geven is in overleg met het AB een dashboard ontwikkeld voor de HWBP-projecten (inclusief programmabrede informatie) waarin naast financiële zaken ook aandacht is voor de projectvoortgang en relaties met de omgeving. Dit dashboard is in de eerste helft van 2020 ontwikkeld en sindsdien elk kwartaal aan het AB verstrekt. Op 11 juni 2021 heeft het AB ingestemd met de gewijzigde lay-out van het dashboard. Zo blijven het DB en de ambtelijke organisatie behoefte en informatieverstrekking op elkaar afstemmen.
- **Periodieke informele bijeenkomsten:** Sinds het uitbrengen van het onderzoek van de rekenkamer over de governance van het project Meanderende Maas hebben meerdere informele bijeenkomsten over de HWBP-projecten plaatsgevonden. De laatste informele (online) bijeenkomst was een thema-avond op 30 juni 2021. Tijdens die avond is het AB breed geïnformeerd over het programma (prioriteit geven aan Lith-Bokhoven als derde te starten project) en de lopende projecten (Meanderende Maas en Cuijk-Ravenstein). Ook een kennismaking met de aannemer voor het project Meanderende Maas, Boskalis, maakte onderdeel uit van het programma. Deze avond is zeer positief ervaren door de AB-leden.

Het streven is de ingezette lijn voor deze onderwerpen naar de toekomst door te trekken.”

De Rekenkamercommissie constateert dat er op alle door het DB gedane toezeggingen energie zit. De Rekenkamercommissie heeft er vertrouwen in dat de verbeterinitiatieven worden doorgezet, waardoor de Rekenkamercommissie de nazorg op het rekenkameronderzoek formeel afrond.

Hoofdstuk 5 Onderzoeksprogramma 2022

Onderwerpen

De Rekenkamercommissie heeft op 23 september 2021 een fysieke bijeenkomst georganiseerd, waarbij de leden van het algemeen bestuur de gelegenheid hebben gehad tot het indienen van potentiële nieuwe onderzoeksonderwerpen.

De onderwerpen zijn besproken in de rekenkamercommissievergadering van 30 september 2021. Hierbij is van gedachten gewisseld over de aangedragen suggesties, over de onderwerpen die reeds op de groslijst van de Rekenkamercommissie stonden en over actuele ontwikkelingen. De suggesties zijn verder beoordeeld op aspecten als 'urgentie/timing' (is het onderzoek nu tijdig en urgent versus prematuur (te vroeg)/niet opportuun op dit moment), 'hanteerbaarheid' (om te onderzoeken als Rekenkamercommissie versus bijvoorbeeld landelijk onderzoek door de Unie van Waterschappen), het karakter (opbouwend, niet afrekenend versus nadrukkelijk zich richtend op gemaakte fouten). Tot slot is gekeken of niet anderen al het onderwerp (gaan) oppakken of het onderzoek al hebben uitgevoerd (inclusief de Rekenkamercommissie zelf). De Rekenkamercommissie achtte alle aangedragen onderwerpen 'onderzoekwaardig' en heeft besloten de ingebrachte suggesties toe te voegen aan de groslijst.

Op basis van bovenstaande toetsing aan de criteria is de Rekenkamercommissie gekomen tot een voorselectie van een onderzoeksonderwerp voor volgend jaar. Daarbij heeft de Rekenkamercommissie nadrukkelijk rekening gehouden met de ingebrachte suggesties vanuit het Algemeen Bestuur van het waterschap. Het is de Rekenkamercommissie namelijk opgevallen dat verschillende ingebrachte suggesties in meer of mindere mate betrekking hebben op de samenwerking/communicatie met gemeenten. Het voornemen van de Rekenkamercommissie is dan ook om volgend jaar onderzoek te verrichten naar de samenwerking en communicatie tussen het waterschap en de inliggende gemeenten met als doel het bevorderen van de realisatie van de (klimaat)doelen van het waterschap. Een nadere uitwerking van de onderzoeksvragen en een verkennend vooronderzoek zal in het eerste kwartaal van 2022 plaatsvinden, waarna een definitieve onderzoeksopdracht zal worden geformuleerd.

Daarnaast zal de Rekenkamercommissie, naar aanleiding van het wetsvoorstel Wet versterking decentrale rekenkamers, een verkenning uitvoeren naar de consequenties hiervan voor de inrichting van de rekenkamerfunctie van Aa en Maas en de keuzemogelijkheden voor het Algemeen Bestuur.

Budget

In de "Verordening op de rekenkamercommissie" is opgenomen dat de Rekenkamercommissie bevoegd is binnen een aan haar bij de begroting beschikbaar gesteld budget uitgaven te doen ten behoeve van de uitvoering van jaar taken (de vergoeding aan de leden, de externe deskundigen die eventueel door de commissie zijn ingeschakeld en overige uitgaven die de commissie nodig acht voor de uitoefening van haar taak).

Met ingang van 2022 beschikt de Rekenkamercommissie over een eigen budget van € 35.000 per jaar voor het kunnen uitbesteden van rekenkameronderzoek. De vergoeding van in- en externe leden, de ambtelijke ondersteuning van de Rekenkamercommissie en het lidmaatschap van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) worden uit andere budgetten gedekt.

Hoofdstuk 6 Groslijst

Conform het 'Reglement van orde van de Rekenkamercommissie' wordt een groslijst bijgehouden met potentiële onderzoeksonderwerpen.

Het betreft een niet uitputtende lijst, welke aangevuld kan worden met onderwerpen welke hoog op de agenda staan van het bestuur.

Onderwerp		Toelichting ³
1	Waterkeringstaak	Onderzocht in 2012 door RKC AGV (door extern bureau). Vraagstelling: Op welke wijze geeft het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht invulling aan haar kerntaak op het gebied van veilige waterkeringen? Met andere woorden: Wat is het beleid en hoe verloopt de uitvoering in de praktijk? Het onderzoek richt zich op beleid en uitvoering van zowel de primaire als regionale keringen. Het gaat daarbij om preventie van overstromingen door het op orde houden en brengen van de waterkeringen en het beheersen van risico's bij overstromingen door te sturen op de ruimtelijke inrichting.
2	Klimaatneutraliteit van het waterschap	Het waterschap heeft in het AB van 17 november 2017 de ambitie uitgesproken om in 2030 energieneutraal te zijn. Zijn de doelen helder benoemd, wat is de stand van zaken?
3	Contractmanagement	Hoe wordt de opvolging van afspraken bewaakt? Voor afspraken/toezeggingen in het AB vindt bewaking plaats via het adviseringsoverzicht. Echter ten aanzien van de opvolging van verplichtingen/ afspraken op grond van overeenkomsten (contractmanagement) zijn voorbeelden bekend dat dit niet goed geborgd is (bijvoorbeeld overeenkomst met Attero Cuijk; toegezegd is dat jaarlijkse een evaluatie wordt aangeboden; dit gebeurt pas na rappél). Hoofdvraag zou kunnen zijn hoe het contractmanagement is georganiseerd?
4	Rwzi 's-Hertogenbosch	De rwzi 's-Hertogenbosch is recentelijk verbouwd. Bij de verbouwing zijn afspraken gemaakt met een bierbrouwer en de Afvalstoffendienst voor de levering van gas vanuit de biogasinstallatie. Er resteerden nog enkele punten om de zuivering volledig operationeel te krijgen, zoals geuroverlast en vergisting. Het DB heeft diverse maatregelen genomen om dit in goede banen te leiden en op te lossen. De Rekenkamercommissie wil te zijner tijd, na implementatie van de maatregelen, een beeld krijgen van de mate waarin de doelen en aanpalende afspraken met bierbrouwer en Afvalstoffendienst gerealiseerd zijn (bezien vanuit doelmatigheid en doeltreffendheid) inclusief de effectiviteit van de getroffen maatregelen..
5	Informatisering	In het licht van de verdere professionalisering van de digitalisering en informatisering (digitale transformatie) van bedrijfsvoeringsprocessen van het waterschap worden momenteel vele acties ondernomen en investeringen gedaan. De Rekenkamercommissie wil graag in beeld brengen hoe het algemeen bestuur de vinger aan de pols houdt v.w.b. de doelmatigheid en effectiviteit van deze investeringen (in welke mate draagt het bij aan de doelen van het waterschap.).
6	Strategische sturing	Of en op welke wijze wordt het AB in de positie gebracht om de strategie van het waterschap vorm te geven?

³ Hierbij is tevens gekeken naar onderzoeken van andere waterschaps-rekenkamercommissies om enerzijds daarvan te leren, anderzijds mogelijk vergelijkingen te kunnen maken. Om die reden zijn (onderzoeken van) andere waterschappen genoemd.

Onderwerp		Toelichting ³
		Krijgt het AB voldoende gelegenheid om de kaders te bepalen voorafgaand aan de totstandkoming van koersbepalende beleidsstukken zoals het Waterbeheerplan? Als de kaders door het bestuur kunnen worden bepaald, dan kan het bestuur meer op hoofdlijnen sturen in plaats van op concrete maatregelen, ontwerpen en plannen. Immers dit zou logischerwijs moeten voortvloeien uit de vooraf door het AB vastgestelde strategische kaders (voorbeeld assetmanagement).
7	Grondbank	Welke kaders worden gesteld aan de grondbank en hoe doelmatig wordt de grondbank ingezet in relatie tot de doelen van het waterschap?
8	Biodiversiteit stimuleren met bestaande middelen	Het waterschap besteedt jaarlijks veel geld aan het onderhoud van de watergangen (baggerwerkzaamheden, maaien en opruimen slootmaaisel e.d.) en investeert in maatregelen om verdroging tegen te gaan. De onderzoeksvraag is of en hoe met deze bestaande middelen de biodiversiteit kan worden gestimuleerd.
9	Hittestress voorkomen met water	Door de klimaatverandering neemt de hitteproblematiek in bebouwd gebied toe. Op welke wijze kan water ingezet worden om hittestress te voorkomen of te bestrijden?
10	Doelmatigheid subsidieverstrekking	Het waterschap verstrekt subsidies, bijvoorbeeld voor vergroening en afkoppeling. Hoe effectief zijn de subsidies die het waterschap verstrekt? Hoe verloopt de samenwerking met de gemeenten in het licht van de subsidieverstrekking. Ter illustratie: wanneer het waterschap een subsidie verstrekt voor het afkoppelen van verhard oppervlak en de gemeenten kosten in rekening brengt voor het aansluiten op een gescheiden rioolstelsel, dan is dat contraproductief.
11	Grondwaterstand	Binnen het beheergebied van het waterschap wordt veel water zo snel mogelijk afgevoerd en tegelijkertijd ook uit de bodem onttrokken, met als gevolg een dalende grondwaterstand. Welke mogelijkheden/methoden bestaan er om het water terug te laten vloeien in de bodem?
12	Samenwerking met gemeenten door water als sturend principe te hanteren bij ruimtelijke plannen	Er wordt gebouwd op plekken waar we dat niet moeten willen, terwijl de bouwopgave van gemeenten steeds groter wordt. De Watertoets hebben we niet meer. Water zou een ordenend principe moeten zijn. Hoe verloopt de samenwerking met de gemeenten? Heeft het waterschap op bestuurlijk niveau overleg/contacten om een constructieve samenwerking vorm te geven en hoe worden raadsleden betrokken? Hoe kan het AB hierop sturen?
13	Samenwerking met gemeenten m.b.t. klimaatdoelstellingen waterschap	Samenwerking met gemeenten op gebied van klimaatdoelen: Hoe verloopt de samenwerking met de gemeenten om de beleidsdoelstellingen ten aanzien van het klimaat te realiseren. Hoe is de rolopvatting van beide overheden in relatie tot het bereiken van de klimaatdoelstellingen, is de rolopvatting wel bekend bij het waterschap en de gemeenten?

De onderzoeksonderwerpen zijn afgestemd met het ambtelijke onderzoeksprogramma om overlap van onderzoeken te voorkomen.

Colofon

Jaarverslag 2021 Onderzoeksprogramma 2022

Opdrachtgever

Rekenkamercommissie

Status

Definitief

Auteur

Rekenkamercommissie

gecontroleerd door

Rekenkamercommissie

vrijgegeven door

Rekenkamercommissie

's-Hertogenbosch, 10 februari 2022

Secretariaat

Alle stukken, bestemd voor de Rekenkamercommissie, worden via het postadres van het waterschap of het e-mailadres aan de secretaris van de commissie gezonden.

Waterschap Aa en Maas
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch
tel 073 615 66 66
fax 073 615 66 00

info@aaenmaas.nl

© waterschap Aa en Maas. Alle rechten voorbehouden